

De Palestijnse kampen en onze theologie

door J. M. Snoek

Op de Podium-pagina van 23 september schreef H. L. van Stegeren-Keizer in haar artikel *Palestijnen worden niet opzettelijk vergeten*, dat het van groot belang is 'aan de broeders en zusters in het Midden-Oosten vragen te stellen over hun overtuiging dat 'de kerk' de plaats van 'Israël' heeft ingenomen.'

Nu heb ik indertijd, als stafid van de Wereldraad van kerken verantwoordelijk voor de relatie van de kerken met het joodse volk, in september 1973 een conferentie bijgewoond waarop de door mevrouw Van Stegeren voorgestelde vraag duidelijk werd gesteld.

Die conferentie werd gehouden te Broumana, in Libanon. Dat land was toen nog niet verscheurd door interne twisten en interventies van buiten. Deelnemers waren christe-

nen uit het Midden-Oosten (Egypte, het door Israël bezette gebied, Israël, Jordanië, Syrië en Libanon) en het Westen (West-Europa en de Verenigde Staten), onder hen sommige zeer bekende theologen. Twee kwamen er uit Nederland. De 'westerlingen' betoogden nadrukkelijk, dat de kerk niet in de plaats van Israël is gekomen. De Arabische (waaronder Palestijnse) christenen wilden hier niet aan maar ze konden weinig inbrengen tegen de scherpzinnige betogen van de theologen uit het Westen.

Luisteren en zien

Op een vrije middag werden we uitgenodigd een bezoek te brengen aan een vluchtelingenkamp, vlak bij Beiroet. Ik weet niet meer of dat kamp het later zo berucht geworden Sabra/Sjatila was of een ander. Wel herinner ik me heel goed onze tocht door het troosteloze kamp, door nauwe stegen met open

straatgoten waardoor het afvalwater stroomde; je moest er telkens overheen stappen. Ook herinner ik me gesprekken met de gezinnen die daar woonden, jaar in jaar uit. Op de terugweg vroeg ik een Europees theoloog: 'Hoe vond u het?' Het antwoord kwam na een lange stilte: 'Ik heb geluisterd, en ik heb gezien . . . ; ik denk dat ik mijn opvattingen moet bijstellen.'

Na die eerste ervaring ben ik in de loop der jaren in diverse vluchtelingenkampen geweest: in Libanon, Jordanië en in het door Israël bezette gebied. Ook in de Gazastrook. Als daarnaar gevraagd wordt zal ik in gesprekken met christen-Palestijnen kennis geven van mijn opvatting ten aanzien van het joodse volk, en die opvatting staat niet ver af van die van mevrouw Van Stegeren.

Maar het minste wat 'onze broeders en zusters in het Midden-Oos-

ten' van christenen in het westen mogen verwachten is, dat wij bereid zijn ook te luisteren naar hen, naar hun verhalen over geleden onrecht, om ze echt te zien. Als we zelfs maar de indruk wekken dat onze opvattingen over Israël versluiwend werken, zodat de roep om gerechtigheid (niet alleen maar) óók voor het Palestijnse volk, onder de mat geveegd wordt, moeten we niet verwachten dat de Palestijnse christenen naar óns zullen luisteren.

Cartigny

Tijdens een vervolg-conferentie, belegd door de Wereldraad van kerken te Cartigny (Zwitserland), januari 1974, hebben christenen uit het Midden-Oosten en het westen elkaar op bepaalde punten toch gevonden. Ik citeer uit het conferentieverlag: 'Het is fundamenteel voor de aard van echte gerechtigheid dat die wederkerig en ondeel-

baar is; dat wil zeggen: er kan geen gerechtigheid zijn voor de ene partij in een geschil, en geen gerechtigheid voor de ander. Er is geen gerechtigheid voor mij, als er geen gerechtigheid is ook voor mijn naaste.'

Het verslag eindigt als volgt: 'Echte gerechtigheid (. . .) is gegrond op wederzijdse erkenning van identiteit en gelijkwaardigheid, met vrijheid en het recht op zelfbeschikking voor beide partijen.' De christen-Palestijnen stemden daar van harte mee in. Ik ken trouwens nogal wat joden die het er evenzeer mee eens zouden zijn geweest. Geen wonder: ook zij immers hebben de tora en de profeten.

Ds. J. M. Snoek woonde en werkte van 1958-1969 te Tiberias (Israël); van 1970-1975 was hij stafid van de Wereldraad van kerken.

Trouw 11-10-78